
Omer b. Hattab - život i djelo drugog pravednog halife

Dr. Alija Muhammed es-Sallabi

OMER B. HATTAB – ŽIVOT I DJELO DRUGOG PRAVEDNOG HALIFE

Prijevod: Ersan Grahovac, prof.

Izdavač: Stichting Hidžra

Predgovor: Prof. dr. Šefik Kurdić
Dr. Safet Kuduzović

Šerijatska recenzija: Mr. hfz. Amir I. Smajić.

Korektura prijevoda: Abdullah Nasup

Lektor: Sumeja Đurić, prof.

DTP: Senad Redžepović

Design korice: Nihad Silić

Tiraž: 650

Webstranica: www.islamske-knjige.com

Kontakt: info@islamske-knjige.com
(BiH) 00387 62 311 101
(EU) 0031 617 972 659

CIP – Katalogizacija u publikaciji Koninklijke Bibliotheek, Den Haag Depot van
Nederlandse Publicaties

ISBN/EAN: 978-90-79999-08-8
Titel: Omer b. Hattab
Subtitel: život i djelo drugog pravednog halife
Auteur: Dr. Alija Muhammed es-Sallabi
Redacteur: Mr. Amir I. Smajić
Vertaler: Ersan Grahovac
Uitgever: Stichting Hidžra
NUR-code: 681
NUR-omschrijving: Historische biografieën
Druk: 1
Aantal pagina's: 920
Taal: Bosnische

DR. ALIJA MUHAMMED ES-SALLABI

Omer b. Hattab

život i djelo drugog pravednog halife



STICHTING HIDŽRA, 2018. / 1439. H. G.

Posveta

Svakom muslimanu koji teži uzdizanju i pomaganju Allahove vjere poklanjam ovu knjigu, moleći Uzvišenog Gospodara, Njegovim lijepim imenima i uzvišenim svojstvima, da to bude iskreno radi Njegovog Lica.

﴿...فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ (١١٠)

“Ko se susretu sa svojim Gospodarom nada, neka dobra djela čini, i neka nikog Gospodaru svom u ibadetu ne pridružuje...”¹

¹ El-Kehf, 110.



PREDGOVOR PROF. DR. ŠEFIKA KURDIĆA

Omer b. Hattab, radijallahu anhu, bio je ashab plemenitog karaktera, zadivljujuće hrabrosti, fascinantne intelektualne nadarenosti i očaravajuće mudrosti. Njegova respektirajuća fizička konstrukcija, odlučan hod, čvrst stav, prodoran pogled i zadivljujuća oratorska sposobnost plijenile su sve one koji su se susretali sa njim. Bio je autoritet i prije islama, ali i nakon prelaska na islam. Sav je bio zaogrnut plaštom neke vrste poštovanja i dubokog dostojanstva.

Predvođeci islamsku državu deset godina, pet mjeseci i dvadeset jedan dan¹, uspio ju je ojačati i proširiti, a na planu dave napraviti velike pomake i izuzetne rezultate. Ustvari, to je bio kontinuiran nastavak briljantne davetske aktivnosti njegovog prethodnika Ebu Bekra es-Siddika, radijallahu anhu, koji je on samo znalački nastavio i napravio takve poteze koji će mu osigurati lijep spomen sve do Sudnjeg dana.

Ono što je značajno primijetiti u slučaju ovog velikog ashaba i pravednog halife jeste da je on svoj politički, društveni i vjerski autoritet koristio za afirmiranje davetskih aktivnosti. Njegov prepoznatljivi idžtihad bio je, primjetno je, u službi dave, a osvajanje novih područja nije bilo ništa drugo nego svojevrsna davetska prezentacija direktno potaknuta od Omera, radijallahu anhu.²

Omer, radijallahu anhu, istim žarom nastavlja započetu misiju vojnim pohodima, upravo onako kako je činio njegov prethodnik Ebu Bekr, radijallahu anhu. On šalje 14. godine po Hidžri vojsku pod zapovjedništvom Sa'da b. Ebu Vekkasa, radijallahu anhu, koja u Bitki kod Kadisije, u Iraku, ubjedljivo savladava čuvenog Rustema i njegovu

¹ Vidi: Ibn Dževzi, *Menakibu emiril-mu'minine Omer ibnil-Hattab*, str. 231.

² O tome vidjeti izvanrednu studiju "Omer ed-daijetul-mudžtehid" u knjizi: *Ed-Da'vetul-islamijetu fi ahdi emiril-mu'minine Omer b. Hattab* iz pera Husnija Muhammeda Ibrahimia Gajtasa, str. 87–144, u izdanju poznate izdavačke kuće El-Mektebul-islami, 1985. god.

ogromnu armadu. Nakon toga, Sa'd, radijallahu anhu, 16. godine po Hidžri, sa vojskom junaka i daija trijumfalno ulazi u tadašnju prijestonicu Perzije – Medain.

Pod briljantnim zapovjedništvom Huzejfe b. Jemana, radijallahu anhu, Perzijanci su potučeni u Bitki kod Nehavenda, a Asbehan je došao u ruke muslimana. Kratko vrijeme iza toga daije islama već djeluju u gradovima Horasana.

Mudrom vojnom i davetskom strategijom Ebu Ubejde b. Džerraha, radijallahu anhu, za vrlo kratko vrijeme muslimani djeluju u Damasku i Jordanu, dok se hrabri Amr b. As, radijallahu anhu, upućuje ka Jerusalemu, čiji se stanovnici obećavaju predati bez borbe, ali pod uvjetom da grad lično preuzme sam halifa Omer, radijallahu anhu. Tako je i bilo. Omer, radijallahu anhu, vrlo brzo dolazi iz daleke Medine i preuzima ključeve tog strateški izuzetno važnog centra za dalje širenje islamske ideje.

U periodu Omerovog, radijallahu anhu, hilafeta muslimani osvajaju i Egipat i brojna druga područja i tamo angažirano djeluju!³

Odlazak vojnih ekspedicija u područja do kojih nije stigla ideja islama doprinio je da se tamošnji narodi upoznaju sa islamom, tako da se bilježi značajno islamiziranje određenih područja bez ratnih sukoba, čemu je uveliko doprinio sam halifa Omer, radijallahu anhu, koji je fascinantnom mudrošću odabirao ne samo velike junake nego i mudre i iskusne daije, koji su djelotvornim metodama prezentirali islam na način koji osvaja srca u područjima u koja su dolazili.⁴

Analizirajući Omera, radijallahu anhu, i njegov život, dolazi se do konstatacije da je takav briljantan uspjeh i na vojnom i na davetskom planu bio očekivan. Omera, radijallahu anhu, zbog njegove odlučnosti, karaktera i borbe za istinu, sam Poslanik islama Muhammed, sallallahu

³ Detaljnije o tim osvajanjima vidjeti: Sujuti, *Tarihul-hulefai*, str. 123–124, i Mahmud Šakir, *Et-Tarihul-islami*, 3/143–188.

⁴ O fascinantnim davetskim metodama ashaba koje je Omer, radijallahu anhu, uputio u ove krajeve, vidjeti opširno u spomenutoj knjizi Hunija Gajtasa, u poglavlju "El-Futuhatul-islamijetu fi ahdi Omer ibnil-Hattabi ve eseruha fi nešrid-da've", str. 211–296.

alejhi ve sellem, nazvao je El-Faruk, što znači onaj koji rastavlja istinu od neistine.⁵ Ibn Abbas prenosi predaju u kojoj se kaže da su se stanovnici nebesa obradovali Omerovom, radijallahu anhu, prelasku na islam.⁶

Posebno se Omerovom, radijallahu anhu, prelasku na islam obradovala mala skupina muslimana koja je bila žestoko maltretirana i mučena. Tako Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, nakon Omerovog prelaska na islam, izjavljuje: “Omerovo primanje islama bila je pomoć, njegova hidžra bila je pobjeda, a njegova vladavina bila je milost. Mi nismo mogli klanjati kod Kabe sve dok Omer nije primio islam. Tek njegovim prelaskom na islam, mogli smo to činiti.”⁷

Iman i bogobožnost bile su prepoznatljive crte tog islamskog velikana. Dovoljno je samo spomenuti da je, učeći ajete, iz strahopoštovanja prema Gospodaru svemira, plakao, sve dok ne bi pao, pa bi ga ljudi obilazili kao bolesnika.⁸ Od plakanja je, kao posljedicu, imao dvije crne crte na licu.⁹ Ibn Dževzi navodi da je Omer znao plakati na sabahnamazu, tako da bi se njegovi jecaji čuli i u trećem safu!¹⁰ O njegovoj bogobožnosti i odgovornosti, Ibn Dževzi navodi i sljedeće primjere:

- On je ložio vatru i stavljao ruku u nju, sam sebi govoreći: “Sine Hattabov, možeš li ovo izdržati?!”

- Uzeo je slamku u svoje ruke i rekao: “Da sam bogdo ova slamka!”

- Jednom prilikom rekao je: “Kada bi mazga na sjeveru Iraka slomila nogu (zbog lošeg puta), ja bih za nju odgovarao na Sudnjem danu.”¹¹

Nije onda čudo što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

⁵ Vidjeti: Ibn Dževzi, nav. djelo, str. 19 i 26, i Sujuti, *Tarihul-hulefai*, str. 107.

⁶ Predaju bilježe Ibn Madža i Hakim od Ibn Abbasa, radijallahu anhu. Vidjeti također: Ibn Sa’d, *Et-Tabekat*, 3/269, Ibn Dževzi, str. 18, i *Tarihul-hulefai*, str. 107.

⁷ Ibn Dževzi, str. 18–19, *Tarihul-hulefai*, str. 107, i Hilmi Ali Ša’ban, *Ashabi Allahovog Poslanika*, str. 33.

⁸ *Menakibu emiril-mu’minine Omer ibnil-Hattab*, str. 168.

⁹ Mahmud Šakir, *Et-Tarihul-islami*, 3/202, i Ahmed Ferid, *Bistro more pobožnosti i suptilnosti*, str. 219.

¹⁰ *Menakibu emiril-mu’minine*, str. 168.

¹¹ Cit. djelo, str. 161–162.

vidio u snu ljude koji su na sebi imali košulje koje su im dosezale do grudi, drugima su dosezale ispod toga, a Omer, radijallahu anhu, imao je košulju toliko dugu da se vukla za njim. Na upit ashaba šta to znači, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je da to simbolizira vjeru.¹²

Ako prelistamo islamsku literaturu, naći ćemo brojne primjere Omerove, radijallahu anhu, skromnosti i zuhda:

- Bio je halifa, a na njegovom ogrtaču bilo je dvanaest zakrpa.
- Sve do svoje smrti jeo je hljeb napravljen od ječma.
- Dok je bio halifa, njegova hrana sastojala se od hljeba i ulja, a hrana muslimana od hljeba i mesa.
- Gledajući jednom prilikom lijepo jagnje, izjavio je: “Da se ne bojim odgovornosti, naredio bih da nam se ispeče ovo jagnje!”
- Prohtjelo mu se da kupi nešto što je koštalo samo jedan dirhem, pa je odugovlačio sa kupovanjem čitavu godinu.”¹³
- Omer, radijallahu anhu, slovio je kao najpravedniji vladar u historiji. Ako pogledamo samo neke primjere, to ćemo, doista, i ustanoviti:
 - Tražio je da sluge jedu sa njim!
 - Jednom prilikom obratio se svojoj mazgi, riječima: “Bojim se da ne odgovaram za tebe!”
 - Jednog čovjeka udario je zato što je pretovario devu.
 - Jednom prilikom je ostarjeli židov tražio osnovne potrepštine od njega, pa ga je Omer prvo odveo svojoj kući i dao mu šta je mogao, a onda ga poslao u državnu blagajnu i naredio da se taj čovjek obezbijedi, jer, zbog starosti, nije mogao zarađivati. Zbog toga se Omer, radijallahu anhu, smatra osobom koja je prva u historiji uvela penziju.
 - Sin egipatskog namjesnika Amra b. Asa, radijallahu anhu, takmi-

¹² Ovu autentičnu predaju od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, bilježi Buhari u svom *Sahihu*.

¹³ Ove primjere vidjeti: Ibn Dževzi, cit. djelo, str. 137–146, i M. Šakir, cit. djelo, 3/203.

čio se sa jednim nemuslimanom, pa ga je taj nemusliman pobijedio, na što ga je namjesnikov sin udario. Omer, radijallahu anhu, saznavši za to, naredio je da obojica dođu u Medinu. Kada su došli do njega, zahtijevao je da nemusliman udari namjesnikovog sina kao što je i on njega udario.¹⁴

· Njegovu skromnost i težnju za pravdom na najbolji način će ilustrirati primjer koji je zabilježen u islamskim izvorima u kojima se kaže da je izaslanik Kisre, jedanput, kada je dolazio u Medinu, pitao za kraljev dvorac, na što su mu muslimani odgovorili da oni niti imaju kralja, niti imaju dvorce. Rekli su mu da imaju halifu, koji stanuje u običnoj kućici u kakvoj i ostali muslimani stanuju. Omera, radijallahu anhu, našli su kako spava u hladu pod jednom palmom. Kada su izaslaniku rekli da je to vladar tada najmoćnije države, on se zaprepastio, pitajući muslimane, za tjelohranitelje Omera, radijallahu anhu, jer ih ne vidi kod njega. Kada se izaslanik, doista, uvjerio da je to Omer, radijallahu anhu, i da nema nijednog tjelohranitelja uz njega, izrekao je poznatu rečenicu: “Pravdu si uspostavio, pa si, zato, mirno zaspao!”¹⁵

To je Omer, radijallahu anhu, čovjek koji je naređivao pravdu, ali je, u isto vrijeme, bio najpravedniji! Kažu da je ovaj izaslanik vrlo brzo nakon susreta sa Omerom, radijallahu anhu, prihvatio islam. Omerova pravda bila je prekretnica za nemuslimane u brzom prihvatanju islama i jedna od bitnih davetskih komponenti koje su krasile ovog velikog ashaba.

Omer, radijallahu anhu, mogao je biti takav zahvaljujući znanju koje je posjedovao, a koje je, opet, stekao u Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, školi. Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, rekao je: “Kada bi se na jedan tas vage stavilo znanje Omerovo, a na drugi tas znanje čitavog svijeta, prevagnulo bi Omerovo znanje. Smrcu Omerovom nestalo je devet desetina znanja.”¹⁶ Imam Gazali spominje da je Ibn Mesud, radijallahu anhu, tada bio upitan: “Kako tako tvrdiš, a među nama živi

¹⁴ Vidi ove primjere: Ibn Dževzi, str. 96, 97 i 103, i M. Šakir, cit. djelo, 3/202, 207 i 211.

¹⁵ Vidi ovaj primjer: Hilmi Ali Ša'ban, cit. djelo, str. 48-49.

¹⁶ Ibn Dževzi, cit. djelo, str. 247.

još toliki broj poznatih ashaba?”, a on je odgovorio: “Ja pod tim ne podrazumijevam fetve, fikhske propise i obične informacije. Omer je imao znanje o Allahu i najbolje Ga je spoznao!”¹⁷

Nije onda čudo što ga je šejtan zaobilazio i kada bi ga primijetio, bježao bi drugim putem.¹⁸ Također, nikoga ne treba čuditi što je dvorac u Džennetu, vanredne ljepote, pripremljen, kako navodi Poslanik islama, sallallahu alejhi ve sellem, upravo za tog velikana.¹⁹

Ako se još kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u hadisu koji prenosi Ukba b. Amir, radijallahu anhu, izjavio: “*Kada bi bilo vjerovjesnika nakon mene, onda bi to bio Omer b. Hattab*”²⁰, onda doista ne treba ništa više reći o tom velikom čovjeku, hrabrom junaku i izuzetnom prijatelju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a uz to, vanrednom daiji, koji je svojom zaljubljenošću u Allahovu vjeru, svojom mudrošću i lijepim metodama načinio fascinantne rezultate.

Sve što smo kazali u ovih nekoliko redaka samo je kap u moru sjajnih predaja i poruka kojima obiluje ova sjajna knjiga o ovom ashabu iz pera savremenog islamskog velikana dr. Alije Muhammeda es-Sallabija.

Čini nam se da je dr. Sallabi satkao predivan ćilim iz mnoštva izvora, a svaki izvor kao da predstavlja jednu boju na tom ćilimu koji odslikava ovog sjajnog ashaba i drugog halifu u islamskoj državi. Kao da nijednu nit nije izostavio a da je nije ugradio u ovaj prefinjeni ćilim koji personificira sjajan mozaik Omerovih, radijallahu anhu, osobina, vrlina i njegovog sveukupnog doprinosa dostojanstvu islamskoga ummeta.

Dr. Sallabi je, na temelju provjerene i relevantne literature, osvijetlio lik i karakter ovog ashaba i približio ga svijesti današnjeg čovjeka, toliko sugestivno kao da je Omer, radijallahu anhu, živio u našem vremenu. On ga ne odvaja od nas, nego ga veže čvrsto za nas, što nam daje izvan-

¹⁷ Uporedi: *Ihjaw ulumid-din*, 1/40.

¹⁸ Predaju bilježe Taberani i Darekutni. Vidjeti, takođe, Sujuti, cit. djelo, str. 111.

¹⁹ Hadis je autentičan. Bilježe ga Buhari, Muslim, Tirmizi i dr.

²⁰ Hadis bilježe Tirmizi i Hakim, i ocjenjuju ga vjerodostojnim. Hadis, također, prenose Taberani, posredstvom Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, i Ibn Asakir, posredstvom Ibn Omera, radijallahu anhu.

rednu mogućnost da nam Omer, radijallahu anhu, bude inspiracija za naša današnja stremljenja i naš angažiraniji odnos prema pojedincu i društvu.

Čitajući ovo djelo, osjećamo sve veću potrebu za jednim ovakvim karakterom i sve više očekujemo jednog novog Omera na horizontu islamskog ummeta koji treba da uspostavi red, harmoniju i pravdu koja je odavno prognana iz naše svijesti i naše životne prakse.

To i jeste najveća vrijednost ove dragocjene knjige, koju iz dna srca preporučujemo svakoj osobi da je temeljito pročita i u svoju svijest pažljivo učita.

Prof. dr. Šefik Kurdić

Zenica, 10. ševval 1438. h. g. / 4. juli 2017.

PREDGOVOR DR. SAFETA KUDUZOVIĆA

Nije postojala niti će postojati generacija muslimana koja bi u pogledu poznavanja, shvatanja i razumijevanja vjere mogla biti blizu stepena ashaba Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Svevišnji je Allah odabrao ashabe da budu uz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i da preuzmu emanet vjere nakon njega. Musliman treba imati najljepše mišljenje o ashabima i nije mu dozvoljeno da na bilo koji način, direktno ili indirektno, vrijeđa nekog od ashaba. Ebu Hurejra prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Nemojte vrijeđati moje ashabe! Kada bi neko od vas podijelio zlata koliko je brdo Uhud, ne bi postigao nagradu njihove pregršti, pa ni pola toga.*”²¹

Međutim, svi ashabi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nisu na istom stepenu, već se razlikuju glede svojih odlika, iako su jednoglasni da Omer pripada samom vrhu najbolje generacije. Amr b. As prenosi da je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bio najdraži čovjek Ebu Bekr, a potom Omer.²² Ibn Omer kaže: “U vrijeme Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, birali smo najboljeg ashaba, pa smo izabrali Ebu Bekra, potom Omera b. Hattaba, a zatim Osmana b. Affana, radijallahu anhum.”²³

Imam Šafija je rekao: “Ashabi i njihovi sljedbenici složni su u pogledu toga da je najbolji čovjek Ebu Bekr, potom Omer, zatim Osman, pa Alija.”²⁴

Imam Nevevi kaže: “Prema jednoglasnom mišljenju ehli-sunneta, najbolji ashab je Ebu Bekr, potom Omer, dok većina učenjaka daje

²¹ Muttefekun alejhi.

²² Muttefekun alejhi.

²³ Buhari.

²⁴ Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 7/21.

prednost Osmanu nad Alijom b. Ebu Talibom.”²⁵

Ibn Mesud je govorio: “Sunnet je voljeti Ebu Bekra i Omera, te poznavati njihove vrline.”²⁶

Primarna zadaća muslimana u svakom vremenu i prostoru jeste da govore o svojim velikanima, a naročito onima iz najbolje generacije. U vremenu krize autoriteta i pomanjkanja čvrstine kod vjernika najbolje je zabaviti se izučavanjem biografije naših ispravnih prethodnika. Allah se smilovao imamu Ebu Hanifi koji je rekao: “Društvo učenjaka i njihov historijat draži su mi od brojnih fikhskih pitanja, jer se govori o etici i moralu ljudi.”²⁷

Knjiga *Omer b. Hattab, život i djelo drugog pravednog halife*, autora dr. Alije b. Muhammeda es-Sallabija predstavlja vrijedan naučni opus u kojem je tretirao život čovjeka koji nije bio počašćen poslanstvom samo iz razloga što je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, posljednji vjerovjesnik. Šejh Alija es-Sallabi, učenjak koji plijeni ljudska srca svojim perom i riječju, u ovom naučnom djelu tretirao je život Omera, radijallahu anhu, od rođenja do smrti, iako je poseban akcenat stavio na vrijeme njegove vladavine, što je za nas najbitniji period Omerovog života. Kroz ovo djelo možemo upoznati kako izgleda islam pretočen u stvarnost i praksu, budući da su Omerovu ličnost krasile brojne vrline, kao znanje, liderstvo, bogobožnost, mudrost, hrabrost, odlučnost, odgovornost, pronicljivost, istrajnost itd.

Prijevod ovog vrijednog djela na bosanski jezik predstavlja neprocjenjiv dar za naše govorno područje. Ovim smo po ko zna koji put potvrdili da ne želimo drugi put osim puta koji su trasirali ashabi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na čelu sa četvericom pravednih vladara, Ebu Bekrom, Omerom, Osmanom i Alijom, radijallahu anhum.

Molim Svevišnjeg Stvoritelja da najboljom nagradom obaspe autora šejha dr. Aliju es-Sallabija, prevodioca, izdavača i sve one koji su na bilo

²⁵ Nevevi, *El-Minhadž*, 15/125.

²⁶ Lalekai, *l'tikadu ehli-sunna*, 7/1238.

²⁷ Ibn Abdalberr, *Džamiul-bejan*, 1/509.

koji način doprinijeli da ovo izuzetno korisno i značajno djelo ugleda svjetlo dana i na našem jeziku.


Dr. Safet Kuduzović

Sarajevo, 5. ramazan 1438. h. g. / 31. maj 2017.

PREDGOVOR HFZ. MR. AMIRA I. SMAJIĆA


Zahvala pripada Allahu, Gospodaru svih svjetova, a salavate i selame šaljemo Resulullahu, Njegovoj čestitoj porodici i svim časnim ashabi-ma.

Uzvišeni Allah odlikovao je jedne knjige nad drugima, pa je tako odlikovao Kur'an nad drugim objavama:


﴿ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّئًا عَلَيْهِ... ﴾ 

“A tebi objavljujemo Knjigu, s Istinom, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi.”²⁸

Odlikovao je jedne poslanike, alejhimus-selam, nad drugima:

﴿...وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ... ﴾ 

“A mi smo, zaista, jedne vjerovjesnike nad drugima odlikovali...”²⁹, pa je neke među njima učinio odabranim – *ulul-azmi*³⁰:

﴿ فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْرِ مِنَ الرُّسُلِ... ﴾ 

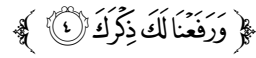
“Strpi se kao što su strpjeli ulul-azm među poslanicima...”³¹, a Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, odlikovao je nad svim ostalim poslanicima i vjerovjesnicima:

²⁸ El-Maida, 48.

²⁹ El-Isra, 55.

³⁰ Oni su: Muhammed, Nuh, Ibrahim, Musa i Isa, alejhimus-selam. Rekao je Uzvišeni Allah: “Mi smo od vjerovjesnika zavjet njihov uzeli, i od tebe, i od Nuha, i od Ibrahima, i od Musaa, i od Isaa, sina Merjemina smo čvrst zavjet uzeli.” (El-Ahzab, 7)

³¹ El-Ahkaf, 35.



“...i Mi smo ti spomen visoko uzdigli.”³²

Dao je prednost nekim mjesecima nad drugim, pa je učinio četiri mjeseca svetim:

﴿ إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ... ﴾³³

“Broj mjeseci u Allaha je dvanaest, prema Allahovoj Knjizi, od dana kada je nebesa i Zemlju stvorio, a četiri su sveta...”³³, dok je ramazan učinio prvakom ostalih mjeseci:

﴿ شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ... ﴾³⁴

“U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur’ana...”³⁴³⁵

Neke noći odlikovao je nad drugima, pa je *Lejletul-kadr* učinio najboljom noći u godini:

﴿ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴾³⁶

“Noć kadr bolja je od hiljadu mjeseci”³⁶, a odlikovao je i neke dane nad drugima, pa je učinio Kurbandski bajram najboljim danom u godini³⁷, a dan džume najboljim danom u sedmici.³⁸

³² El-Inširah, 4.

³³ Et-Tevba, 36.

³⁴ El-Bekara, 185.

³⁵ Od Abdullah b. Mesuda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Ramazan je prvak i predvodnik svih mjeseci.” (Abdurrezzak, *El-Musannef*, 4/306, br. 7894)

³⁶ El-Kadr, 3.

³⁷ Abdullah b. Kurt, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Najveličanstveniji dan kod Allaha jeste dan prinošenja žrtvi (tj. prvi dan Kurbandskog bajrama).” (Bilježe ga Ahmed, br. 19075, Ebu Davud, br. 1765, Nesai, *Sunenul-kubra*, br. 4098, i dr. Lanac prenosilaca ove predaje je dobar, svi prenosioci su pouzdani, a vjerodostojnim su ocijenili ga Ibn Huzejma, Ibn Hibban i Hakim. Vidjeti: *Sahih Ibn Huzejme*, 4/273, *Sahih Ibn Hibban*, 7/51, *Mustedrekul-Hakim*, 4/246)

³⁸ Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

Uzdigao je i jedne narode nad drugima, pa je ovaj ummet učinio najboljim ummetom koji se pojavio na Zemlji:

﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ ... ﴾ ١١٥

“Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio...”³⁹

Generaciju ashaba učinio je najboljom generacijom ovog ummeta. Imran b. Husajn, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Najbolja generacija mog ummeta jeste moja generacija, zatim oni koji slijede, pa zatim oni koji slijede.”*⁴⁰ Među ashabima, radijallahu anhum, odlikovao je posebno muhadžire i ensarije:

﴿ وَالسَّيِّقُونَ الْأَوْلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ ١١٠

“Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime; za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje rijeke teku, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh.”⁴¹ Pošto su muhadžiri pretekli ensarije u prihvatanju islama i hajru, Uzvišeni Allah spominje ih prije:

﴿ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ ... ﴾ ١١٧

“Allah je oprostio vjerovjesniku, i muhadžirima i ensarijama, koji su ga u teškom času slijedili...”⁴² Onima koji su prihvatili islam

“Najbolji dan kojeg je obasjalo sunce jeste dan džume. U njemu je stvoren Adem, u njemu je uveden u Džennet i u njemu je iz njega izveden.” (Muslim, br. 854)

³⁹ Alu Imran, 110.

⁴⁰ Buhari, br. 3650, i Muslim, br. 2535.

⁴¹ Et-Tevba, 100.

⁴² Et-Tevba, 117.

prije mirovnog ugovora na Hudejbiji⁴³ dao je prednost nad onima koji su prihvatili islam nakon toga:

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أَوْلِيَّتِكَ أَكْبَرُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَتَلُوا وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴾

“Nisu jednaki među vama koji su davali priloge prije pobjede i lično se borili – oni su na višem stupnju od onih koji su poslije davali priloge i lično se borili, a Allah svima obećava nagradu najljepšu; Allah dobro zna ono što radite.”⁴⁴

One koji su dali prisegu pod drvetom⁴⁵ odlikovao je nad drugima:

﴿ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴾

“Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradit će ih skorom pobjedom.”⁴⁶

Ummu Mubeššir, radijallahu anha, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “U Vatru neće ući, inšallah, niko od onih koji

⁴³ Hudejbija je mjesto koje se nalazi dva kilometra od granica Harema Meke. Na tom mjestu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, krajem šeste godine po Hidžri zaustavljen je i spriječen da uđe u Meku i obavi umru sa svojim ashabima, radijallahu anhum. Umalo je došlo do oružanog sukoba, a ashabi su Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, dali prisegu na borbu do smrti. Kao rezultat tih događaja potpisan je mirovni sporazum sa mušricima, koji su oni naknadno prekršili, a muslimani su kao pobjednici dvije godine kasnije ušli u Meku i očistili je od svih primjesa idolatrije. Taj mirovni sporazum nazvan je “pobjedom” i o njemu je objavljena cijela kur’anska sura El-Feth, jer su njime muslimani postali bitan faktor tadašnje zajednice, a ujedno to je bio i nagovještaj skorog osvojenja Meke o kojem su ashabi maštali i pomno ga iščekivali. (Vidjeti: Kastallani, *El-Mevahibul-ledunnije*, 1/316, Muhammed es-Salihi, *Subulul-huda ver-rešad*, 5/40, Mubarekfuri, *Er-Rahikul-mehtum*, str. 308)

⁴⁴ El-Hadid, 10.

⁴⁵ Prisega pod drvetom desila se neposredno prije potpisivanja mirovnog sporazuma na Hudejbiji. Prisegu je dalo nešto više od 1.400 ashaba. (Vidjeti: Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 7/441)

⁴⁶ El-Feth, 18.

*su dali prisegu pod drvetom.*⁴⁷

Ashabe koji su učestvovali u Bitki na Bedru⁴⁸ odlikovao je nad svim drugima. Od Alije b. Ebu Taliba, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Možda je Allah pogledao učesnike u Bitki na Bedru i rekao: ‘Radite ono što hoćete, jer Ja sam vam, zaista, već oprostio’”*⁴⁹, a u drugoj verziji kaže se: *“Džennet vam je obavezan.”*⁵⁰ Rifaa b. Rafi ez-Zureki, radijallahu anhu, prenosi da je Džibril, alejhis-selam, došao Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao ga: *“Kakvim vi smatrate učesnike Bitke na Bedru?”*, pa mu je rekao: *“Smatramo ih najboljim muslimanima!”*⁵¹

Među svim ashabama, radijallahu anhum, odlikovao je desetericu kojima je obećan Džennet. Oni su bili muhadžiri i prvi muslimani. Od Seida b. Zejda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: *“Svjedočim da sam čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘Deseterica će biti u Džennetu. Vjerovjesnik je u Džennetu, Ebu Bekr je u Džennetu, Omer je u Džennetu, Osman je u Džennetu, Alija je u Džennetu, Talha je u Džennetu, Zubejr je u Džennetu, Sa’d b. Malik je u Džennetu i Abdurrahman b. Avf je u Džennetu’, a da želim spomenuti desetog – to bih uradio.”* Upitaše: *“Ko je on?”*, a on prešuti. Ponovo upitaše: *“Ko je on?”*, pa im tada reče: *“Seid b. Zejd!”*⁵²

Od deseterice kojima je obećan Džennet odlikovao je četvericu pravednih halifa: Ebu Bekra, Omera, Osmana i Aliju, radijallahu anhum.⁵³ Irbad b. Sarija, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Oporučujem vam da slijedite moj sunnet i*

⁴⁷ Muslim, br. 2496.

⁴⁸ Bitka na Bedru desila se u ramazanu 2. godine po Hidžri. U njoj je učestvovalo nešto više od 310 ashaba, radijallahu anhum.

⁴⁹ Buhari, br. 3007, i Muslim, br. 2494.

⁵⁰ Buhari, br. 6259.

⁵¹ Buhari, br. 3992.

⁵² Ebu Davud, br. 4649, Tirmizi, br. 3748, Nesai, *Es-Sunenul-kubra*, br. 8138, Ibn Madža, br. 133, Ahmed, br. 1329. U pojedinim predajama spominje se Ebu Ubejda b. Džerrah, radijallahu anhu, umjesto Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

⁵³ Vidjeti: Ibn Tejmija, *Medžmuul-fetava*, 4/421, Ibn Ebu Izz; *Šerhut-Tahavijja*, str. 495.

*sunnet mojih pravednih halifa nakon mene. Čvrsto se uzmite za to i stisnite svojim kutnjacima.*⁵⁴

Među četvericom posebno je odlikovao Ebu Bekra i Omera b. Hattaba, radijallahu anhumu. Ebu Katada, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Ako se narod bude pokoravao Ebu Bekru i Omeru, ispravno će postupati.”*⁵⁵ Od Huzejfe b. Jemana, radijallahu anhu, prenosi se da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Slijedite dvojicu nakon mene: Ebu Bekra i Omera!”*⁵⁶ Kada je Omer ubijen, Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, rekao je: *“Nisi mi ostavio nikoga – a da bih se s njegovim djelima radije susreo s Allahom – do sebe! Tako mi Allaha, mislim da će Allah sastaviti s tvoja dva druga. Mnogo sam puta čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: ‘Otišao sam s Ebu Bekrom i Omerom...’, ‘Ušao sam s Ebu Bekrom i Omerom...’, ‘Izišao sam s Ebu Bekrom i Omerom...’”* Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Dok je čobanin bio kod ovaca, nasrnuo je vuk na stado i ugrabio jednu ovcu. Ovaj ju je pokušao spasiti, ali se vuk okrenuo i rekao: ‘Koga ona ima na dan grabljivica kada nema čobanina osim mene?!’”* Ljudi se začuđiše i rekoše: *“Slavljen neka je Allah!”*, pa im Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *“Ja u to vjerujem, a također i Ebu Bekr i Omer”,* a Ebu Bekr i Omer nisu bili tu.⁵⁷ Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhu, pripovijeda da je bio s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u jednoj medinskoj bašči, pa su došli Ebu Bekr i Omer te zatražili dozvolu da uđu. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: *“Ustani, otvori im vrata*

⁵⁴ Ebu Davud, br. 4607, Tirmizi, br. 2676, Ibn Madža, br. 44, Ahmed, 4/126–127. i drugi. Hadis je sahih, vjerodostojan, kao što tvrde: Tirmizi, Ebu Nuajm, Hakim, Ibn Abdulberr, Begavi, Ibn Tejmijja, Zehebi, Ibn Redžeb i dr. (Vidjeti: Ibn Redžeb, *Džamiul-ulumi vel-hikem*, str. 486–487)

⁵⁵ Muslim, br. 681.

⁵⁶ Tirmizi, br. 3662, Ibn Madža, br. 97; Ibn Ebu Šejba, *El-Musannef*, br. 31942, Ahmed, br. 23245, Hakim, br. 4451, Bejheki, *Es-Sunenul-kubra*, br. 10056. U lancu prenosilaca ovog hadisa nalaze se određene mahane, ali postoje druge predaje koje ga podupiru. Vjerodostojnim su ga ocijenili: Hakim i Albani, a dobrim Tirmizi, Bezzar i Ibn Abdulberr. (Vidjeti: Albani, *Es-Silsiletu-sahiha*, 3/233–235; *Musned* imama Ahmeda sa opaskama šejha Šuajba el-Arnauta, 38/281–282).

⁵⁷ Buhari, br. 3685, i Muslim, br. 2389.

*i obveseli ih Džennetom!*⁵⁸ Enes b. Malik, radijallahu anhu, govorio je: “Ja volim Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Bekra i Omera, te se nadam da ću zbog svoje ljubavi prema njima biti u njihovom društvu, iako nemam dobra djela kao što ih oni imaju.”⁵⁹ Ebu Usama Hammad b. Usama govorio je: “Znate li ko su Ebu Bekr i Omer? To su otac i majka islama!”⁶⁰

Ebu Bekr, radijallahu anhu, prema jednoglasnom mišljenju islamskih učenjaka, najbolji je čovjek u ovom ummetu.⁶¹ Na to upućuju mnogi dokazi⁶², ali odmah nakon njega po vrijednosti i stepenu dolazi Omer el-Faruk⁶³, radijallahu anhu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, istakao je Omerove vrline u mnogim hadisima. Sa'd b. Ebu Vekkas, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Omeru: “*O sine Hattabov, tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, nikada te šejtan nije sreo na putu, a da nije pobjegao drugim putem.*”⁶⁴

Od Ibn Omera, radijallahu anhum, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Dok sam spavao, sanjao sam kako*

⁵⁸ Buhari, br. 3688, i Muslim, br. 2639.

⁵⁹ Lalekai, *Šerhu usuli i'tikadi ehliš-sunne vel-džemaa*, 7/1402, br. 2519. Osnova hadisa je kod Buharija, br. 3693, i Muslima, br. 2403, ali sa podužim tekstom u kojem se spominje i dolazak Osmana b. Affana, radijallahu anhu, kojeg je također Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obradovao Džennetom.

⁶⁰ Buhari, br. 3690, i Muslim, br. 2388.

⁶¹ Vidjeti: Taberi, *Sarihus-sunne*, str. 23, Adžurri, *Kitabuš-šeria*, 4/1767, Ibn Ebu Zemenin, *Usulus-sunne*, str. 270, Ebu Nuajm, *El-Imametu ver-reddu aler-rafida*, str. 206, Ebu Usman es-Sabuni, *Akidetus-selef ve ashabil-hadis*, str. 289, Ibn Kudame, *Lum'atul-i'tikad*, str. 35, Nevevi, *Šerhu Sahihi Muslim*, 18/148, Ibn Tejmijja, *Medžmuul-fetava*, 4/421, Ibn Kesir, *Ihtisar ulumil-hadis/El-Baisul-hasis*, str. 183, Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 7/17.

⁶² Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, kaže: “*Odabirali smo najbolje ljude u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa smo dali prednost Ebu Bekru, zatim Omeru, a onda Osmanu b. Affanu, radijallahu anhum.*” (Buhari, br. 3655)

⁶³ Jedan od Omerovih, radijallahu anhu, nadimak je El-Faruk, tj. onaj koji razdvaja istinu od laži. Kaže se da mu je taj nadimak dao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan njegovog primanja islama, jer je tim događajem islam postao javan i razdvojena je istina od laži. (Vidjeti: Ebu Nuajm, *Hil'jetul-evlija*, 1/40, ali šejh Albani u djelu *Es-Silsiletud-daifa*, 7/64, tvrdi da je ta predaja izrazito slaba.)

⁶⁴ Buhari, br. 3294, i Muslim, br. 2396.

pijem mlijeko; kao da sad gledam kako mi tečnost prolazi između nokata. Potom sam dao Omeru da pije.” “Kako to tumačiš, o Allahov Poslaniče?” upitali su, a on reče: “Kao znanje”⁶⁵ Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, pripovijeda da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Dok sam spavao, vidio sam ljude koje su mi predstavili, a bili su u košuljama. Nekima je dopirala do grudi, a u nekih je bila ispod toga. Omer se ukazao u košulji koja se vuče.” Upitali su: “Kako to tumačiš, Allahov Poslaniče?”, a on reče: “Vjera!”⁶⁶

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “U narodima prije vas bilo je ljudi koji su nadahnuto govorili (iako nisu bili vjerovjesnici). Ako takvih bude u mom ummetu, bit će to Omer.”⁶⁷

Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma, prenosi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ušao sam u Džennet i u njemu sam vidio kuću ili dvorac. Upitao sam: ‘Kome ovo pripada?’, pa su mi rekli: ‘Omeru b. Hattabu...’”⁶⁸

Ebu Zerr, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Zaista je Allah učinio da istina izlazi sa Omerovog jezika.”⁶⁹

Kada je Ebu Bekr es-Siddik, radijallahu anhu, na samrti oporučio Omera za halifu, nekim ljudima to nije bilo pravo, radi Omerove žestine, pa su mu se požalili: “Šta ćeš reći Allahu kada Ga sretnoš, a ostavio si nam Omera za halifu nakon sebe!?” Ebu Bekr im poručio: “Reći ću: ‘Ostavio sam im za predvodnika Tvog najboljeg roba!’”⁷⁰ U drugoj

⁶⁵ Buhari, br. 82, i Muslim, br. 2391.

⁶⁶ Buhari, br. 23, i Muslim, br. 2390.

⁶⁷ Buhari, br. 3469, i Muslim, br. 2398.

⁶⁸ Buhari, br. 3679, i Muslim, br. 2394.

⁶⁹ Ebu Davud, br. 2962, Ibn Madža, br. 108, Ahmed, br. 21457, i drugi. Hadis su autentičnim ocijenili Ibn Hibban, Hakim, Ahmed Šakir, Albani i Šuajb el-Arnaut. (Vidjeti: Ibn Hibban, *Sahih*, 15/312, Hakim, *El-Mustedrek*, 3/92, Ahmed, *Musned*, sa opaskama Ahmeda Šakira, 4/527–528; *Sahihul-džamia*, 1/375). Imam Darekutni ipak smatra da je predaja *mursel*, tj. prekinutog lanca prenosilaca. (Vidjeti: El-Ilel, 6/258–289)

⁷⁰ Abdurrezzak, br. 9764, Ezreki, *Ahbaru Mekka*, 2/152, El-Ādžurri, *Kitabuš-šeria*, 4/1739, br. 1201.

predaji veli: “Na Zemlji nema čovjeka koji mi je draži od Omera.”⁷¹ Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, govorio je: “Otkako je Omer primio islam, postali smo poštovani i cijenjeni.”⁷² Također se prenosi da je rekao: “Kada je islam prihvatio Omer, mušrici su rekli: ‘Naš narod se prepолоvio!’ Omerov islam bio je ponos, njegova hidžra pobjeda, a njegov hilafet/vladavina milost. Tako mi Allaha, nismo smjeli klanjati javno sve dok Omer nije prihvatio islam. Doista smatram da se između dva Omerova oka nalazi melek koji ga upućuje na ispravne postupke. Kada se spomenu dobri ljudi, Omer se ne smije zaobići.”⁷³ U drugom rivajetu stoji: “Tako mi Allaha, kada bi Omer zavolio nekog psa, i ja bih zavolio istog tog psa zato što ga je on zavolio.”⁷⁴ Još je rekao: “Tako mi Allaha, kada bi Omerovo znanje bilo stavljeno na jedan tas vage, a znanje svih ostalih na Zemlji na drugi tas, prevagnulo bi Omerovo znanje. Ja mislim da je Omer pokupio devet desetina znanja.”⁷⁵ Huzejfa b. Jeman, radijallahu anhu, rekao je: “Kada je islam prihvatio Omer, postao je kao čovjek koji dolazi i svako malo je sve bliži i bliži, a kada je Omer bio ubijen, islam je postao kao čovjek koji odlazi i svako malo je sve dalji i dalji.”⁷⁶ I rekao je: “Kao da je sve znanje ljudi sakupljeno u Omerovom krilu. Tako mi Allaha, ne poznajem ni jednog čovjeka koji se ne boji prijekora ljudi osim Omera.”⁷⁷

Ibn Abbas, radijallahu anhu, tvrdi: “Prvi ko je javno propagirao islam bio je Omer b. Hattab, radijallahu anhu.”⁷⁸ Abdullah b. Omer, radijallahu anhu, govoreći o svom ocu kaže: “Nisam vidio nikoga da je nakon smrti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bio, sve dok nije preselio, tako marljiv i plemenit kao Omer b. Hattab.”⁷⁹

⁷¹ Buhari, *El-Edebul-mufred*, str. 48, br. 84.

⁷² Buhari, br. 3684.

⁷³ Ahmed b. Hanbel, *Fadāilul-sahāba*, 1/335, br. 482; Ādžurri, *Kitabuš-šeria*, 4/1744, br. 1207.

⁷⁴ Ibn Asakir, *Tarihu Dimešk*, 44/89.

⁷⁵ Ibn Sa'd, *Et-Tabakātul-kubra*, 2/256, Taberani, *El-Mu'džemul-kebir*, br. 8808.

⁷⁶ Ibn Sa'd, *Et-Tabakātul-kubra*, 3/285, Ibn Ebu Šejba, *El-Musannef*, br. 32021, Ahmed b. Hanbel, *Fadāilul-sahāba* (Zevaid Abdullah), 1/231, br. 473, Hakim, *El-Mustedrek*, 3/90, br. 4488.

⁷⁷ Ibn Šebba, *Tarihu-Medina*, 3/943.

⁷⁸ Taberani, *El-Mu'džemul-kebir*, 11/16, br. 10890.

⁷⁹ Buhari, br. 3687.

Abdullah b. Isa kaže: “Na obrazima Omera nalazile su se dvije crne pruge od učestalog plača.”⁸⁰

Mudžahid b. Džebr tvrdi: “Kur’anski ajeti bivali su objavljivani kako bi potvrdili Omerovo mišljenje.”⁸¹

Kabisa b. Džabir kaže: “Nisam vidio čovjeka da je više spoznao Uzvišenog Allaha, niti da više uči Allahovu Knjigu, niti da bolje razumije Allahovu vjeru od Omera!”⁸²

Koliko god da se kaže o ličnosti ovog velikana – malo je. Radi toga su mnogi islamski učenjaci posvetili zasebna djela o njegovoj biografiji, vrlinama, vladavini, fetvama, zaslugama itd. Uzmimo samo za primjer djelo *Fadāil Umer el-Faruk*, imama Ebu Bekra el-Bejheki-ja, ili *Menākibu emiril-muʾminin Umer ibni Hattab*, Ebu Feredža Ibn Dževzija, ili *Fadāilu Umer b. Hattab*, hafiza Abdulganijja el-Makdisija, ili *Mehdus-savāb fi fadāili emiril-muʾminine Umer ibni Hattab*, Jusufa b. Abdulhadija el-Hanbelija, ili *El-Halifetul-Faruk Umer ibni Hattab*, dr. Abdurrahmana el-Ānija, ili *Sahihut-tevsik fi sireti ve hajatil-Faruk*, Medždija Fethija es-Sejjida i druga djela. Također, mnogi učenjaci govorili su detaljnije o njegovoj ličnosti u većim bibliografskim enciklopedijama, poput imama Ibn Džerira et-Taberija u svojoj povijesti *Tārihur-rusuli vel-muluk*⁸³, Ibn Dževzija u djelu *El-Muntezam fi tārihil-mulūki vel-umem*⁸⁴, Zehebija u djelu *Tārihul-islam*⁸⁵, Ibn Kesira u djelu *El-Bidāje ven-nihāje*⁸⁶, Sujutija u djelu *Tārihul-hulefa*⁸⁷ i mnogih drugih.

Zasigurno jedno od najboljih djela koja govore o cjelokupnoj ličnosti vođe pravovjernih Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, jeste djelo ista-

⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *Fadāilus-sahāba* (Zevaid Abdullah), 1/253, br. 318.

⁸¹ Predaju je zabilježio Ibn Merdevejh, kao što spominje hafiz Sujuti, a zatim kaže: “Neki učenjaci tvrde da je Kur’an više od dvadeset puta potvrdio ispravnost Omerovog mišljenja”, potom je spomenuo sve te događaje. (Vidjeti: *Tarihul-hulefa*, str. 99–101)

⁸² Ibn Ebu Šejba, *El-Musanef*, 6/355, br. 31987.

⁸³ Vidjeti: 3/428 i 4/241.

⁸⁴ Vidjeti: 4/131–333.

⁸⁵ Vidjeti: 3/43–90.

⁸⁶ Vidjeti: 9/574 i 10/208.

⁸⁷ Vidjeti: str. 89–116.

knutog učenjaka i historičara današnjice šejha dr. Alije b. Muhammeda es-Sallabija, Allah ga čuvao i poživio u hajru. Velika je blagodat i radost to što muslimani našeg govornog područja napokon imaju priliku čitati i nešto više naučiti o životu ovog velikana islama. Život Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, bez imalo sumnje ispunjen je znanjem, dobrim djelima, bogobojaznošću, mudrošću, hrabrošću, požrtvovanjem, skromnošću, poniznošću, ispravnim rasuđivanjem, pronicljivim liderstvom i drugim vrlinama koje su ga krasile, a u svemu tome nužno je da se muslimani ugledaju na ovu unikatnu ličnost, naročito u današnjem vremenu – vremenu smutnji i iskušenja.

Molim Uzvišenog Allaha da obilato nagradi svakog ko je na bilo koji način doprinio da ovo neprocjenjivo djelo ugleda svjetlo među našom čitalačkom populacijom, a posebno bih istakao džemat “Stichting Hidžra” iz Holandije.

Mr. Amir I. Smajić

Medina, 8. muharrem 1439. h. g. / 28. septembar 2017.



U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

UVOD

Hvala pripada Allahu, Njega hvalimo i od Njega pomoć i oprost tražimo. Allahu se utječemo od zla naših duša i naših loših djela. Koga Allah uputi, niko ga u zabludu ne može odvesti, a koga On u zabludi ostavi, niko ga uputiti ne može.

Svjedočim da nema istinskog božanstva mimo Allaha, Jedinog, koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُونُوا إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾﴾

“O vjernici, bojte se Allaha istinskom bogobojažnošću, i ne umirite nikako drugačije osim kao muslimani.”⁸⁸

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾﴾

“O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allah se bojte – čijim imenom jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vam bdi.”⁸⁹

⁸⁸ Alu Imran, 102.

⁸⁹ En-Nisa, 1.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾

“O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu; On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehе vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao – takav je veličanstvenu pobedu ostvario.”⁹⁰

Pred čitaocem je knjiga *Omer b. Hattab – život i djelo drugog pravednog halife*. Za njen nastanak najprije sam dužan da se zahvalim Allahu, a potom i jednom broju učenjaka i daija koji su me ohrabivali da nastavim proučavati doba pravednih halifa. Čak mi je jedan od njih rekao: “Između današnje islamske omladine i tog doba postoji jaz. Prioriteti muslimanske omladine danas su izokrenuti, pa mnogi mladi muslimani bolje poznaju životopise nekih daija, učenjaka i reformatora, nego životopise pravednih halifa, iako su nam generacije tog doba ostavile bogato naslijeđe u domenu politike, odgoja, etike, ekonomije, ideja, džihada i fikha, koje nam je danas itekako potrebno. Stoga trebamo proučavati kako su se u islamskoj državi razvijale institucije, poput institucije sudstva, finansija, kako se odvijala sistematizacija vlasti i administrativnih poslova, razvoj institucije vojske, sistem imenovanja namjesnika, i idžtihad učenjaka u vremenu u kojem je islamski ummet došao u bliski kontakt sa perzijskom i rimskom civilizacijom. Općenito, bitno je da znamo prirodu islamskih osvajanja.” Allahovom voljomo obistinila se moja želja i namjera da napišem ovu knjigu. Na tom putu On me je vodio, umanjio teškoće i olakšao mi pribavljanje literature i izvora.

Zaista je doba pravednih halifa prepuno lekcija i pouka, koje se nalaze u djelima iz različitih oblasti poput historije, hadisa, fikha, književnosti, tefsira, biografskih djela ili djela o valorizaciji prenosilaca hadisa. Istražio sam te izvore shodno svojim mogućnostima, te sam u njima našao obilan historijski materijal koji se ne nalazi u poznatim i rasprostranjenim djelima iz historije. Počeo sakupljati to blago naše historije, uređivati ga, valorizirati i analizirati. Prva knjiga u serijalu u kojem

⁹⁰ El-Ahzab, 70–71.

obrađujem životopise pravednih halifa, već je štampana, a nazvao sam je *Ebu Bekr es-Siddik – život i djelo prvog pravednog halife*. Allahovom dobrotom, ova knjiga našla se u mnogim knjižarama širom arapskog svijeta, kao i na internacionalnim sajmovima, i naišla je na izuzetno dobar prijem kod čitalaca, kako daija i učenjaka, tako i studenata i običnih ljudi, pa su me ohrabрили da nastavim proučavati vrijeme pravednih halifa i da ga pokušam izložiti ummetu na način koji odgovara našem vremenu.

Historijat pravednih halifa ispunjen je lekcijama i poukama koje treba lijepo posložiti, ali je potrebno odbaciti slabe i izmišljenje predaje, te se kloniti izvora čiji su autori orijentalisti i njihovi sljedbenici iz muslimanskih redova, kao i rafidije i drugi sljedbenici zabludjelih sekti i ideologija. Da bismo se okoristili tim lekcijama i poukama, neophodno je da ovaj historijski period proučavamo oslanjajući se na metodologiju i doktrinu ehli-sunneta, jer samo na takav način možemo spoznati život i vrijeme onih o kojima je Allah rekao:

﴿ وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾ (100)

“Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime: za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje rijeke teku, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veličanstven uspjeh.”⁹¹ i o kojima je rekao:

﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرْتَلَبُهُمْ رُكْعًا سُجَّدًا... ﴾ (101)

“Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici strogi su prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako

⁹¹ Et-Tevba, 100.

se klanjaju i licem na tle padaju...⁹² i o kojima je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Najbolja generacija moga ummeta jeste ona u kojoj sam poslan.*”⁹³

Abdullah b. Mesud, radijallahu anhu, o tim prvim generacijama rekao je: “Ko bude nekoga slijedio, neka slijedi onoga ko je umro, jer za živog nije sigurno da neće u smutnju upasti. To su ashabi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji su, tako mi Allaha, bili najbolji dio ovog ummeta, najboljih srca, najdubljeg znanja, uz najmanje izvještačenosti. To su ljudi koje je Allah odabrao da budu drugovi Njegovog Vjerovjesnika, i da uspostave Njegovu vjeru, pa upoznajte njihovu vrijednost, slijedite njihove stope i koliko god možete držite se njihovog ponašanja i vjere, jer su oni bili na pravom uputi.”⁹⁴

Ashabi su primjenjivali i širili islamska učenja od istoka do zapada, njihovo je vrijeme najbolje vrijeme, oni su podučili ummet Kur'anu plemenitom i prenijeli sunnet od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove hadise. Njihovi životi su riznica koja ummetu čuva blago ideja, kulture, naučnog pregalaštva, džihada, interakcije s drugim narodima i kulturama. Muslimanske generacije u njihovoj slavnoj historiji pronaći će ono što će im pomoći da nastave svoj životni put na ispravan način i na pravom putu. Kroz njihovu historiju spoznat će suštinu islamske poruke i uloge u ovosvjetkom životu ljudi. To je historijski period koji nam pruža obilje duhovne hrane, lijek za duše, koji prosvjetljava umove, oštri ambicije, daje lekcije, olakšava uzimanje pouka, i misli čini zrelim. Učenjaci, daije i omladina naći će ono što će im pomoći da pripremaju i odgajaju muslimanske generacije u skladu s vjerovjesničkom metodikom, jer iz života tih prvih generacija učimo i spoznajemo karakteristike pravedne vlasti, osobine njenih vođa i generacija, njene specifičnosti i uzroke nestanka.

Ovo je druga knjiga koja govori o vremenu pravednih halifa i u njoj obrađujem ličnost i vrijeme drugog halife El-Faruka, Omera b.

⁹² El-Feth, 29.

⁹³ Muslim, 4/1963–1964.

⁹⁴ Vidjeti: El-Begavi, *Šerhus-sunna*, 1/214–215.

Hattaba, ashaba koji je najbolji među plemenitim ashabima poslije Ebu Bekra, radijallahu anhu.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podstakao nas je i naredio nam da slijedimo put njegovih pravednih halifa i povodimo se za njima, rekavši: “Držite se mog sunneta, i sunneta pravednih halifa poslije mene...”⁹⁵

Omer, radijallahu anhu, je najbolji od dobrih ljudi, poslije vjero-vjesnika, poslanika i Ebu Bekra es-Siddika, radijallahu anhu, i o njima dvojici Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “*Držite se ove dvojice poslije mene: Ebu Bekra i Omera.*”⁹⁶

O vrlinama Omera el-Faruka, radijallahu anhu, zabilježeni su mnogi hadisi i poznate predaje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “*U prijašnjim narodima bilo je nadahnutih ljudi, a ako iko takav ima u mom ummetu, to je Omer.*”⁹⁷ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, također je rekao: “*U snu mi je pokazano kako koturom vadim kofu iz neograđenog bunara, pa dođe Ebu Bekr, i jedva da izvadi jednu ili dvije kofe, Allah mu oprostio*”⁹⁸, a zatim dođe Omer i kod njega postade velika.⁹⁹ *Nisam vidio nijednog prvaka da vadi poput njega, dajući ljudima vodu sve dok nisu dobro napojili*¹⁰⁰ *i svoje deve.*¹⁰¹

Amr b., radijallahu anhu, kazuje: “*Rekoh: ‘O Allahov Poslaniče, koja ti je osoba najdraža?’ a on odgovori: ‘Aiša.’ Ponovo upitah: ‘A od muškaraca, o Allahov Poslaniče?’ On reče: ‘Njen otac.’ Opet upitah: ‘A zatim ko?’ a on*

⁹⁵ Vidjeti: Ebu Davud, *Sunen*, 4/201, i Tirmizi, 5/44, hasen sahih.

⁹⁶ Vidjeti: Albani, *Sahihu Sunenit-Tirmizi*, 3/200.

⁹⁷ Buhari, br. 3689, i Muslim, br. 2398.

⁹⁸ Njegove riječi: “Allah mu oprostio”, ne znače umanjivanje njegovog stepena, niti aludiraju na neki grijeh, već je to rečenica koju su muslimani govorili, poput: “Uradi to, Allah ti oprostio!” Vidjeti: Nevevi, *Šerhu Muslim*, 15/161. (op. prev.)

⁹⁹ Tj. kofa je postala ogromna i njome se vadilo dosta vode. Vidjeti: Muhammed Abdulhadj el-Leknevi, *Et-Ta'likul-mumedžžid ala muvetta Muhammed*, 3/526, Darul-kalem, Damask, 2005. (op. prev.)

¹⁰⁰ Tj. dok se nisu dovoljno napojile, a zatim kleknule na svom mjestu oko vode da se odmore. Kaže Ibn Esir: “Ovo se navodi kao primjer za bogatstvo ljudi u Omerovom vremenu.” Vidjeti: *En-Nihaje fi garibil-hadisi vel-eser*, 3/258, *El-Mektebetul-ilmije*, Bejrut, 1979.

¹⁰¹ Muslim, br. 2393.

*odgovori: 'Omer b. Hattab', a zatim nabroja druge ljude.*¹⁰²

Doista je život El-Faruka, Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, svijetla stranica islamske historije, koja je zasjenila mnoge i istakla se nad mnogim drugim. Ni historije svih naroda zajedno ne sadrže dio časti, slave, iskrenosti, džihada i poziva na Allahovom putu koje sadrži Omerova, radijallahu anhu, stranica.

Tako sam počeo istraživati kazivanja o njemu, njegovom životu i vremenu u izvornoj literaturi, pronalazeći važne podatke koje sam uređivao, valorizirao, nastojao skladno poredati, kako bi bilo pristupačno dajjama, hatibima, učenjacima, političarima, misliocima, vojskovođama, vladarima, učenicima i običnim ljudima, kako bi se time okoristili u svojim životima, upravljajući se prema tome u svojim poslovima, pa da ih Allah počasti pobjedom na oba svijeta.

U knjizi sam izložio život El-Faruka od njegovog rođenja do pogibije, govoreći sam o njegovom porijeklu, porodici, životu u džahilijetu, kako je primio islam, kako je učinio hidžru, kako su Kur'an i druženja sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, utjecali na njegov odgoj i formiranje njegove veličanstvene islamske ličnosti. Govorio sam i o njegovoj ulozi u bitkama i društvu tokom života Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Es-Siddika, radijallahu anhu. Objasnio sam način na koji je preuzeo hilafet, pojasnivši pravila u sistemu njegove vladavine, poput šure, uspostavljanja pravde i ravnopravnosti među ljudima, i njegovog poštovanja prema slobodama. Ukazao sam i na najvažnije osobine El-Faruka u njegovom životu, u odnosu prema porodici, i kako je poštovao članove Poslanikove porodice; zatim na njegove osobine i društveni život nakon što je postao halifa muslimana, kao što je vođenje brige o ženama, o prioritetima u vezi sa islamskim dobrima, i kako je brinuo o podanicima; zatim sam ukazao na njegovu težnju da udovolji ljudima i ispuni njihove potrebe, odgoji dostojne nasljednike u vođenju zajednice, i na njegovu težnju da spriječi neispravne postupke; zatim na njegovo vođenje brige o zdravlju podanika, sistemu nadzora cijena,

¹⁰² Vidjeti: *El-Ihsan fi Sahihi Ibni Hibban*, 15/309. (Hadis su zabilježili Buhari, br. 3662, i Muslim, br. 2384. op. rec.)

tržnica i trgovine; zatim o tome kako je nastojao da ostvari u društvu intencije šerijata, kao što je čuvanje tevhida i borba protiv stranputica i novotarija; i o tome kako je vodio brigu o pitanjima obreda i čuvanju časti mudžahida.

Govorio sam i o tome kako je El-Faruk vodio računa o nauci, o ispravnom usmjeravanju podanika, i njihovom podučavanju u Medini od koje je načinio mjesto fikha i fetvi, mjesto nauke u kojem nastaju učenjaci, daije, namjesnici i kadije. Objasnio sam koji je Omerov utjecaj na škole u drugim pokrajinama, kao što su mekanska, medinska, basrijska, kufska, šamska i misirska škola. On je puno vodio računa o posebnim naučnim kadrovima koje je slao u razne pokrajine, i uprkos opsežnosti osvajačkog pokreta, usmjeravao je vojskovođe i namjesnike da grade džamije u novoosvojenim pokrajinama, kako bi bile centri za davu, obrazovanje, odgoj, i širenje islamske civilizacije. Džamije su bile prve naučne institucije u islamu i kroz njih su učenjaci iz reda ashaba krenuli u obrazovanje naroda koji su tek ušli u islam dobrovoljno i bez prisile. U vrijeme Omera, radijallahu anhu, broj džamija u kojima je uspostavljena džuma dostigao je dvanaest hiljada. Naučne institucije išle su odmah za institucijom vojske koja je osvojila Irak, Iran, Šam, Misr i zemlje Magriba. Ovim naučnim institucijama su upravljali naučni, pravni i davetski kadrovi, koje je odgojio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini, a El-Faruk se okoristio ovim snagama i lijepo njima upravljao, stavljajući sve na mjesto koje mu pripada. Te snage su utemeljile naučni i pravni pokret, koji je širio islam na novoosvojenim područjima.

Govorio sam i o tome kako je Omer, radijallahu anhu, posvećivao požnju poeziji i pjesnicima, i kako je više od svih pravednih halifa volio slušati i ocjenjivati poeziju, kojom se i sam bavio, pa se govorilo: “Skoro svaki put kada se pred Omera b. Hattaba izloži neki slučaj, on ispjeva jedan ili dva stiha.” El-Faruk je bio veoma stručan književni kritičar, i imao je svoje kriterije kojima je vagao koji je tekst ili pjesnik bolji. Neki od tih kriterija su ispravnost arapskog jezika, prijatnost izraza, izbjegavanje zamršenosti i kompliciranja, jasnoća izraza, da izraz bude u skla-

du sa značenjem, da bude lijep i na svom mjestu, i lijepog rasporeda.¹⁰³ Pjesnicima je zabranjivao izrugivanje i ono što se kosi sa intencijama šerijata, i koristio je razne metode u njihovom odgoju. U te metode spada i slučaj kada je pjesniku Hutaju¹⁰⁴ platio tri hiljade dirhema da u svojoj poeziji ne kalja čast muslimana. O tome je taj pjesnik spjevao ove stihove:

*Za krajeve govora si uzeo,
ni uvredu ni pohvalu nisi mi dozvolio
Vrijedanje škrtica si mi zabranio,
sigurnim i bez bojazni si ih učinio...*

Govorio sam o urbanističkom razvitku i uređivanju površina u Omerovom vremenu, objasnivši El-Farukovo vođenje računa o putevima, kopnenim i morskim prijevoznim sredstvima, izgradnji luka i velikih gradova koji su predstavljali centre civilizacijskog napretka i polazne tačke vojnih napredovanja. Govorio sam o osnivanju velikih gradova u njegovo vrijeme, poput Basre, Kufe, Fustata i Sirta, zatim kako je vodio računa o vojnom i ekonomskom aspektu pri osnivanju gradova. Pisao sam o tome kako je rješavao krizu u godini nestašice, kako je u tome bio pravi uzor ljudima, kako je organizirao kampove u koje su primani svi koji su u toj godini tražili sklonište i pomoć, kako je od ostalih pokrajina tražio da pruže pomoć tokom te krize, kako se obraćao Allahu, tražeći kroz namaz za kišu da muslimane riješi tog iskušenja koje im je dao. Govorio sam i o nekim fikhskim normama koje je uspostavio u godini nestašice, poput obustave kazne za krađu i odgađanje davanja zekata za tu godinu.

Govorio sam o velikoj kugi koja je uzrokovala smrt velikog broja muslimana, i kako se Omer, radijallahu anhu, nosio s njenim poslje-

¹⁰³ Izraz *husnut-taksim* koji je upotrijebio autor u stilistici označava nabranje određenih predmeta, a zatim detaljan govor o svakom pojedinačno na ispravan i skladan način. (op. prev.)

¹⁰⁴ Pjesnik koji je bio poznat po ismijavanju ljudi kroz svoju poeziju. (op. prev.)

dicama poput smrti velikog broja muslimanskih vojskovođa u Šamu. Govorio sam smrti preko dvadeset hiljada muslimana, koje je uzrokovala ta kuga, usljed čega je došlo do opće pometnje i gubljenja nasljedstva, te je El-Faruk otišao u Šam, svakom podijelio opskrbu, odredio im zimske i ljetne vojne pohode¹⁰⁵, obezbijedio je granice i njihove oružarnice¹⁰⁶, imenovao namjesnike, riješio probleme vojske, vojskovođa i civila, i dao ostavštinu umrlih živima.

Objasnio sam ulogu El-Faruka u razvijanju finansijskih i sudskih institucija. Govorio sam o finansijskim institucijama, i izvorima državnih prihoda u Omerovo vrijeme, kao što je zekat, džizja, harač, desetine¹⁰⁷, fej¹⁰⁸ i ratni plijen. Govorio sam i o državnoj blagajni, pisanju registara, i rashodima države u Omerovo vrijeme, o njegovom idžtihadu u pogledu zemlje harača. Govorio sam i o kovanju islamskog novca i Omerovoj, radijallahu anhu, ulozi u razvijanju sudskih institucija. Govorio sam o najbitnijim Omerovim pismima upućenim sudijama, o njihovim imenovanjima, kategorijama, osobinama, obavezama, o izvorima sudskih presuda i dokazima na koje se sudija oslanjao. Ukazao sam na El-Farukov idžtihad iz domena sudskih poslova, kao što je donošenje propisa u vezi sa falsifikovanjem državnog zvaničnog pečata, propisa u vezi sa čovjekom koji je ukrao iz državne blagajne u Kufi, zatim o čovjeku koji ne zna za zabranu bluda, i drugim sudsko-pravnim propisima.

Govorio sam i o Omerovom fikhu u korespodenciji sa namjesnicima,

¹⁰⁵ Kaže Abdulhadj el-Kettani: "Tj. vojsku koja se bori zimi i vojsku koja se bori ljeti." Vidjeti: Abdulhadj el-Kettani, *Et-Teratibul-idarija*, 1/238, Darul-Erkam, Bejrut. (op. prev.)

¹⁰⁶ Kaže Abdulhadj el-Kettani: "Popunio je praznine u Šamu i njegove nastambe, a to su strateške tačke i linije odbrane." Vidjeti: Abdulhadj el-Kettani, *Et-Teratibul-idarija*, 1/238, Darul-Erkam, Bejrut. (op. prev.)

¹⁰⁷ Tj. uzimanje poreza u visini desetine imetka koji je namijenjen za trgovinu. Kaže Ebu Hanifa: "Ako oni uzmu od muslimana kada uđu u njihove zemlje radi trgovine, i mi ćemo od njih uzeti kada uđu u naše gradove radi trgovine." Vidjeti: Ibn Esir, *En-Nihaje fi garibil- hadisi vel-eseri*, 3/239, El-Mektebetul-ilmijja, Bejrut, 1979. (op. prev.)

¹⁰⁸ Kaže Ibn Kudama el-Makdisi: "Fej' je ono što se uzme od imetka mušrika bez borbe, poput onoga što ostave za sobom bježeći (sa bojnog polja) od straha, džizje, 10% imetka stanovnika neprijateljskih zemalja kada dođu kod nas kao trgovci (carina), 5% imetka zimmija, porez na zemlju, i imetak mušrika koji umre a nema nasljednika." Vidjeti: *El-Mugni*, 6/453, Mektebetul-Kahire, 1968.

objasnivši koje su to državne pokrajine u njegovo vrijeme, i spomenuvši imena namjesnika tadašnjih pokrajina. Govorio sam i o najbitnijim pravilima kojih se Omer pridržavao u imenovanju namjesnika i uvjeta koje im je postavljao, zatim o njihovim osobinama, pravima i obavezama, i Omerovom nadziranju i obračunavanju namjesnika. Govorio sam i o Omerovom ophođenju sa pritužbama na račun namjesnika od strane podanika, i o kaznama koje je El-Faruk provodio nad namjesnicima. Rasvijetlio sam dva slučaja smjene Halida b. Velida, radijallahu anhu, ukratko spominjući povode smjene i stajališta islamskog društva spram dekreta o smjeni, stajalište Halida b. Velida spram tog dekreta, i šta je rekao o El-Faruku na samrti.

Opisao sam osvajanja Iraka, Irana, Šama, Misra, i Libije u El-Farukovom vremenu, zastajući kod lekcija, pouka, poruka i zakonitosti koje se nalaze u tim osvajanjima. Skrenuo sam pažnju na pisma koja je El-Faruk razmjenjivao sa svojim generalima, derivirajući iz njih naučno-odgojni materijal za usmjeravanje naroda, izgradnju država, odgoj društava, vođenje vojskovođa, borbene vještine. Također sam iz Omerovih pisama upućenih njegovim generalima, kada su u pitanju dužnosti prema Allahu, zaključio da ih je podsticao na: izdržljivost u borbi protiv neprijatelja, da samo žele pomaganje Allahove vjere, ispunjavanje emaneta i nepristrasnost kada je u pitanju pomaganje Allahove vjere, a što se tiče prava vojskovođa, to su: da im se vojska pokorava i provodi njihove naredbe. S druge strane, prava vojnika su da vojskovođa konstantno provjerava i utvrđuje njihovo stanje, da prema njima bude blag u toku puta, da ih motivira na borbu itd.

Govorio sam o Omerovim vezama sa kraljevima, rezultatima njegovih osvajanja, i posljednjim danima njegovog života; o njegovoj svjesnosti da će se vratiti Allahu, koja ga je čuvala i u srcu mu se nastanila otkad je primio islam dok nije preselio kao šehid.

U ovoj knjizi pokušao sam objasniti kako je El-Faruk shvatio islam, kako ga je provodio u životima ljudi, i kako je uticao na događaje u svom vremenu. Govorio sam o mnogim aspektima njegove ličnosti: političkom, vojnom, upravničkom, sudskom, kao i o njegovom životu u

muslimanskom društvu dok je bio podanik i kada je postao halifa poslije Ebu Bekra, fokusirajući se na njegovu ulogu u razvijanju finansijskih, sudskih, upravničkih i vojnih institucija.

Ova je knjiga dokaz El-Farukovog značaja, i čitaocu potvrđuje njegovu veličinu u vjerovanju, znanju, razmišljanju, rječitosti, ponašanju, i naslijeđu. Veličinu ličnosti koju je uspio ostvariti u različitim segmentima života i znanja, postigao je zahvaljujući vanrednom shvatanju i dosljednoj primjeni islama, čvrstim osloncem na Allaha i slijedenjem upute plemenitog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

El-Faruk je istinski predvodnik ummeta, jedan od onih koji su ljudima utabali put kojim trebaju ići, čije nam riječi i djela trebaju biti uzor. Njegov životopis jedan je od najjačih izvora vjerovanja, ispravnih islamskih osjećanja i čistog razumijevanja ove vjere. Kako je samo islamski ummet u potrebi za ljudima dostojnim da naslijede plemenite ashabe, i postanu otjelovljenje uzvišenih ideala, oživljavajući ih svojim požrtvovanjem koje ljudi mogu vidjeti i osjetiti.

Povijest pravednih halifa i plemenitih ashaba ostaje podsjetnik ummetu koji se u svakoj generaciji može okoristiti tom ostavštinom ukoliko slijedi te velikane. Neko može pomisliti kako su ta stajališta, lekcije i pouke bile prikladne za vrijeme u kojima su se nalazile, i da njihovo ponavljanje iziskuje slične uvjete života. Međutim, stvarnost govori da, kada god imanski pokretač ojača i kada svijest o povratku Allahu postane jasnija i muslimani budu težili da rade po tome, Allah će pomoći Svoje šticeenike.

Osim navedenog, u proučavanju Omera i njegovog vremena trudio sam se, shodno svojim mogućnostima, da mu ne pripisem bezgrješnost i nepogrešivost, želeći isključivo nagradu od Allaha i Njegovo zadovoljstvo.

Od Njega pomoć tražim u ovoj knjizi i molim Ga da ovo što sam napisao bude od koristi, Njemu pripadaju najljepša imena i On čuje dove.

Ovu sam knjigu završio u srijedu, u sedam sati i pet minuta ujutru, 13. ramazana, 1422. hidžretske godine, koja se poklapa sa 28. novembrom 2001. godine po Isau. Allahu hvala i prije i poslije, i Njega

Uzvišenog molim da primi ovo djelo, i da raširi prsa robova da se njime okoriste, da ga blagoslovi iz Svoje blagodati, plemenitosti i dobrote. Kaže Uzvišeni:

﴿ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾

“Milost koju Allah podari ljudima niko ne može, poslije Njega, dati; On je silan i mudar.”¹⁰⁹

Na kraju ovog uvoda preostaje mi jedino da zastanem, skrušenog srca, okrenutog Allahu, azze ve dželle, priznajući Njegovu blagodat, plemenitost i dobrotu. On daje blagodati i počasti, On pomaže i upućuje. Njemu hvala, i na početku i na kraju, za blagodati koje mi je podario, i Njega Uzvišenog molim Njegovim lijepim imenima i uzvišenim svojstvima da ovo moje djelo učini iskrenim radi lica Njegovog, korisnim za Njegove robove, i da me nagradi za svako slovo koje sam napisao i podari da ga nađem na vagi svojih dobrih djela. Molim Ga da nagradi i moju braću koja su mi pomogla koliko su mogla kako bih upotpunio ovaj skromni napor. Nadam se da svaki musliman koji bude imao uvid u ovu knjigu neće zaboraviti da u svojim dovama zamoli Allaha da mi oprost i grijeh i podari milost i zadovoljstvo. Kaže Uzvišeni:

﴿... رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴾

“Gospodaru moj, omogući mi da budem zahvalan na blagodati Tvojim, koju si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra djela na zadovoljstvo Tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!”¹¹⁰

Slavljen neka si i hvaljen, Allahu, svjedočim da nema istinskog bo-

¹⁰⁹ Fatir, 2.

¹¹⁰ En-Neml, 19.

žanstva osim Tebe, od Tebe oprost tražim i Tebi se kajem. I posljednja naša dova je: Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova!

Onaj kome je potreban oprost njegovog Gospodara, Njegova milost i zadovoljstvo:

Alija Muhammed Muhammed es-Sallabi

13. ramazan 1422. h. g. / 29. novembar 2001.

PRVO POGLAVLJE

↪ **Omer, radijallahu anhu, u Meki**



PRVA OBLAST: IME, NADIMCI, PORIJEKLO, IZGLED, PORODICA I ŽIVOT U PREDISLAMSKOM PERIODU

1. Ime, porijeklo i nadimci

On je Omer b. Hattab b. Nufejl b. Abduluzza b. Rijah b. Abdullah b. Kurt b. Rezah b. Adijj b. Ka' b b. Luej¹¹¹ b. Galib el-Kureši el-Adavi.¹¹² Njegova loza spaja se sa Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, lozom kod Ka'ba b. Lueja b. Galiba.¹¹³ Ime po kćerki mu je Ebu Hafš¹¹⁴, a nadimak mu je El-Faruk¹¹⁵ (onaj koji rastavlja istinu od neistine), zato što je prihvatanje islama obznanio u Meki, pa je Allah njime razdvojio kufr – nevjerstvo i iman – vjerovanje.¹¹⁶

2. Rođenje i karakterne osobine

Omer, radijallahu anhu, rođen je trinaest godina poslije Godine slo-na¹¹⁷.¹¹⁸ Bio je izrazito svijetle puti, uz malo rumenila, lijepih obraza, nosa i očiju, širokih stopala i šaka, čvrstih mišića, visok, krupan, nad-

¹¹¹ Vidjeti: *Et-Tabekatul-kubra*, 3/265; Abdulhadi, *Mahdus-savab*, 1/131.

¹¹² Vidjeti: *Mahdus-savab fi fadaili emiril-mu'minin Umer ibnil-Hattab*, 1/131.

¹¹³ Vidjeti: *Ibid*.

¹¹⁴ Vidjeti: *Sahihut-tevsik fi sireti ve hajatil-Faruk Umer ibnil-Hattab*, str. 15.

¹¹⁵ Vidjeti: *Ibid*.

¹¹⁶ Vidjeti: *Ibid*.

¹¹⁷ Vidjeti: Sujuti, *Tarihul-hulefa*, str. 133.

¹¹⁸ Tj. poslije godine u kojoj je Ebreha, jemenski vladar, pokušao srušiti Kabu (op. prev.).

visivao bi ljude kao da ide na jahalici. Bio je veoma snažan, bez imalo slabosti.¹¹⁹ Koristio je knu, imao duge krajeve brkova, hodao je brzo, govorio jasno i glasno, i imao je snažan udarac.¹²⁰

3. Omerova porodica

Omerov otac bio je Hattab b. Nufejl, a djed Nufejl b. Abduluzza, koji je bio jedan od sudija u sporovima Kurejšija.¹²¹ Majka Omera b. Hattaba zvala se Hantama bint Hašim b. Mugira, a neki kažu da je bila Hašimova kćerka, a Ebu Džehlova sestra.¹²² Većina historičara smatra da je bila Hašimova kćerka, a amidžična Ebu Džehla b. Hašima.¹²³ U predislamskom vremenu Omer, radijallahu anhu, oženio se Zejnebom bint Mez'un, sestrom Osmana b. Mez'una, i ona mu je rodila sinove Abdurrahmana i Abdullaha i kćerku Hafsu. Oženio se i Mulejkom bint Džverel, koja mu je rodila Ubejdullaha, i razveo se od nje tokom Hudejbijskog primirja, a poslije se njome oženio Ebu Džehm b. Huzejfa. U braku je bio i sa Kurejbom, kćerkom Ebu Umejje el-Mahzumija, i sa njom se rastao tokom Hudejbijskog primirja, a Kurejbom se poslije Omera oženio Abdurrahman b. Ebu Bekr. Kada je Ikrima b. Ebu Džehl ubijen u Šamu¹²⁴, Omer se oženio njegovom udovicom Ummu Hakim bint Haris b. Hišam i ona mu je rodila kćerku Fatimu. Neki smatraju da se Omer razveo od nje, a neki tvrde da nije.¹²⁵ U braku sa Omerom bile su i Džemila bint Asim b. Sabit b. Ebu Ekleh iz plemena Evs¹²⁶ i Atika bint Zejd b. Amr b. Nufejl, koja je prije njega bila supruga Abdullaha b. Ebu Bekra.¹²⁷ Kada je ubijen Omer, Atikom se oženio Zubejr b. Avvam, radijallahu anhu, i navodi se da je Atika majka Omerovog sina Ijada, a Allah najbolje zna.

¹¹⁹ Vidjeti: Ani, *El-Halifetul-Faruk Umer ibnul-Hattab*, str. 15.

¹²⁰ Vidjeti: Nevevi, *Tehzibul-esma*, 2/14; Kureši, *Evvelijatul-Faruk*, str. 24.

¹²¹ Vidjeti: Zebidi, *Nesebu Kurejš*, str. 347.

¹²² Vidjeti: *Evvelijatul-Faruk es-sijasija*, str. 22.

¹²³ Vidjeti: Ibid.

¹²⁴ Vidjeti: *El-Bidaja ven-nihaja*, 7/144.

¹²⁵ Vidjeti: Ibid.

¹²⁶ Vidjeti: Sulemi, *Tertibu ve tehzibul-bidaje ven-nihaje, hilafetu Umer*, str. 7.

¹²⁷ Vidjeti: Ibid.

Omer se vjerio sa Ummu Kulsum, kćerkom Ebu Bekra es-Siddika dok je bila djevojčica, a kada je stasala, pisao je Aiši u vezi s njom, na što je Ummu Kulsum rekla: “Nemam potrebu za njim.” Čuvši njen odgovor, Aiša ju je upitala: “Ne želiš vladara pravovjernih?!” a Ummu Kulsum je odgovorila: “Ne želim. On vodi težak život.” Aiša je poslala pismo Amru b. Asu, koji je Omera odvratio od nje i preporučio mu brak sa Ummu Kulsum, kćerkom Alije b. Ebu Taliba i Fatime, Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, kćerke, rekavši mu: “Veži se za nju zbog Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.” Alija je prihvatio Omerovu prosidbu i vjerio ga sa svojom kćerkom Ummu Kulsum. Omer se oženio njome i kao mehr darovao joj je četrdeset hiljada. Ona mu je rodila sina Zejda i kćerku Rukajju.¹²⁸

Jemenka po imenu Luhejja također je bila Omerova supruga, koja mu je rodila Abdurrahmana mlađeg, a neki kažu srednjeg. Vakidi kaže: “Ona je bila majka njegovog djeteta¹²⁹, ali nije mu bila supruga.”¹³⁰ Navodi se i da je Fukejha bila majka Omerovog djeteta, kćerke Zejneb. Vakidi kaže da da je to bilo njegovo najmlađe dijete.¹³¹ Omer je imao trinaestero djece: Zejda starijeg, Zejda srednjeg, Asima, Abdullaha, Abdurrahmana starijeg, Abdurrahmana srednjeg, Abdurrahmana mlađeg, Ubejdullaha, Ijada, Hafsu, Rukajju, Zejneb i Fatimu. U bračnoj zajednici, kako u predislamskom periodu tako i u islamu, bio je sa sedam žena, bez obzira na to da li se razveo od njih ili je ostao s njima u braku do kraja života.¹³² Omer, radijallahu anhu, ženio se kako bi imao brojno potomstvo, o čemu sam kaže: “Ne prilazim ženama zbog strasti, i da nije djece, ne bih se žalio na to da ženu nikad ne vidim svojim očima.”¹³³ Također je rekao: “Ja sebe prisiljavam na spolni odnos nadajući se da će

¹²⁸ Vidjeti: Ibn Esir, *El-Kamil fit-tarih*, 2/212.

¹²⁹ Ibn Hadžer el-Askalani kaže da je Luhejja bila “robinja Omera b. Hattaba i majka njegovog djeteta, služila je Hafsu”. Vidjeti: *El-Isaba fi temjiizis-sahaba*, 8/302, Darul-kutubil-ilmijja, Bejrut, 1415. h. g. Ibn Esir kaže: “Luhejja je bila majka djeteta Omera b. Hattaba, spada u ashabijke.” Vidjeti: *Usdul-gaba*, 6/255, Darul-Fikr, Bejrut, 1989. (op. prev.)

¹³⁰ Vidjeti: Et-Taberi, *Tarihul-muluk vel-umem*, 5/191.

¹³¹ Vidjeti: *Ibid.*, 5/192.

¹³² Vidjeti: *El-Bidaja ven-nihaja*, 7/144.

¹³³ Vidjeti: Belaziri, *Eš-Šejhani Ebu Bekr ve Umer*, str. 227, valorizacija: dr. Ihsan Sidki.

mi Allah podariti potomstvo koje će Ga slaviti i spominjati.”¹³⁴

4. Život u džahilijetu – predislamskom periodu

Omer je dio svog života proveo u džahilijetu i odrastao, kao i mnogi drugi, među Kurejšijama nad kojima se odlikovao time što je naučio pisati, jer je takvih bilo veoma malo.¹³⁵ Još kao mali radio je odgovorne poslove i odrastao u teškim uvjetima. Nije znao za luksuz i bogatstvo, a njegov je otac bio strog i grub, i tjerao ga je da mu čuva deve na pašnjaku. Ovakav grub odnos oca ostavio je negativan trag na Omerovu dušu i to je spominjao cijelog života. O tome nam pripovijeda Abdurrahman b. Hatib: “Kad sam se jednom prilikom sa Omerom b. Hattabom zadesio u Dadžnanu¹³⁶, rekao mi je: ‘Bio sam Hattabov pastir na ovom mjestu, a on je bio grub i osoran. Nekada sam čuvao deve, a nekada skupljao drva za potpalu.’”¹³⁷

Pošto je ovo bio težak period u Omerovom životu, mnogo ga je spominjao. Seid b. Musejjib, rahimehullah, pripovijeda: “Omer je bio na hadžu, pa kada je stigao do Dadžnana, rekao je: ‘La ilahe illallahul-Alijjul-Azim! – Nema drugog boga osim Allaha, Uzvišenog i Veličanstvenog, koji daje šta hoće kome hoće! U ovoj dolini čuvao sam Hattabove deve. Nosio sam grubu vunenu odjeću. On je bio nemilosrdan prema meni: iscrpljivao bi me poslovima koje mi je davao, a kada ne bih dobro uradio, udarao bi me. Noć bih dočekaao a da uz mene nije bilo nikog, osim Allaha.’ Zatim je u stihovima kazao:

*Ništa Hurmuzu riznice njegove ne pomogoše
Niti Ad vječnost dostiže iako pokušavaše
Niti Sulejman iako vjetrovi kako želi duvaše
A ljudi i džini među njima dolazaše.*

¹³⁴ Vidjeti: Kasim Ašur, *Feraidul-kelam lil-hulefail-kiram*, str. 112.

¹³⁵ Vidjeti: Faruk Medždulav, *El-Idaretul-islamije fi ahdi Umer ibnil-Hattab*, str. 90.

¹³⁶ Brdo na putu iz Meke prema Medini, na udaljenosti od oko 25 km.

¹³⁷ Bilježe ga Ibn Asakir, *Et-Tarih*, 52/268, i Ibn Sa'd, *Et-Tabekat*, 3/266. Kaže Dr. Atif Limada da je vjerodostojnog seneda.

*Gdje su kraljevi na čija pojilišta
Putnici sa svih strana pristizаше?
Za njih bazen na koji, bez sumnje, dodoše
I na koji kad-tad svratiti moradoše...*¹³⁸

Omer b. Hattab nije čuvao samo deve svoga oca, već i deve svojih daidža iz plemena Mahzum. Omer, radijallahu anhu, o tome je kazivao i prisjećao se tog perioda kada je postao halifa, kako bi svojoj duši pokazao gdje joj je mjesto, kako je to on smatrao. Tako je jednom prilikom stao među ljude i glasno rekao da je on bio samo čuvar ovaca svojih tetaka po majci iz plemena Mahzum. Muhammed b. Omer el-Mahzumi prenosi od svog oca: “Omer b. Hattab pozvao je na zajednički namaz i kada su se ljudi okupili i donosili tekbire, on se popeo na minber, zahvalio Allahu i pohvalio Ga onako kako Njemu dolikuje, donio salavat na Njegovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a zatim rekao: ‘O ljudi, doista sam bio pastir ovaca svojih tetaka iz plemena Mahzum, koje bi mi dale šaku datula ili suhog grožđa, i tako bih proveo taj i svaki drugi dan.’ Zatim je sišao sa minbera, a Abdurrahman b. Avf obratio mu se: ‘O vladaru pravovjernih, tim si riječima samo sebe iskriticizirao.’ Na to mu Omer reče: ‘Teško ti, o sine Avfov, doista sam se osamio i razgovarao sa svojom dušom, pa mi je ona rekla: ‘Ti si vladar pravovjernih, pa ko je bolji od tebe?’ Ja sam htio da je upoznam sa njom samom.’” U drugoj verziji navodi se: “Osjetio sam da se u mojoj duši počela nazirati vrsta samodopadanja, pa sam to htio zaustaviti.”¹³⁹

Nedvojbeno da je pastirski posao pozitivno djelovao na karakter Omera b. Hattaba, tako da se okitio lijepim osobinama: strpljenjem, izdržljivošću i hrabrošću. U predislamskom periodu Omer nije samo čuvao stoku, nego je od rane mladosti usavršavao vještine poput hrvanja, jahanja konja i mačevanja i streljaštva, a izučavao je i poeziju i postao dobar poznavatelj i prenosilac poezije.¹⁴⁰ Pokazivao je veliko

¹³⁸ Vidjeti: Atif Limada, *El-Faruk mean-nebiji*, str. 5, prenoseći od Ibn Asakira, 52/269.

¹³⁹ Vidjeti: Ibn Sa'd, *Et-Tabekatul-kubra*, 3/293, i ima druge rivajete koji ga pojačavaju.

¹⁴⁰ Vidjeti: Ali Hasen Ibrahim, *Et-Tarihul-islamijul-am*, str. 226, *El-Idaretul-islamijje fi ahdi Umer ibnil-Hattab*, str. 90.

zanimanje za historiju svog naroda, tako da je nastojao prisustvovati velikim sajmovima Arapa, koji su se održavali na pijacama poput Ukkaza, Medženne i Zul-Medžaza, a u okviru kojih su bili organizirani književni programi koji su vodili veliki književnici. Na tim sajmovima učio je o trgovini, historiji Arapa, raznim događajima među plemenima i njihovom porijeklu. Nekada bi žeravice događaja na tim sajmovima poletjele i izazvale rat, a dešavanja na pijaci Ukkaz bila su povod za četiri rata, koji su nazvani Hurubul-fudždžar – Ratovi grješnika.¹⁴¹

Omer, radijallahu anhu, bavio se trgovinom i postao je jedan od imućnih ljudi Meke. Trgovina mu je omogućila sa stječe znanje u gradovima koje je posjećivao na trgovačkim putovanjima. Ljeti je putovao u Šam, a zimi u Jemen.¹⁴² Kao potomak uglednih predaka, poput djeda Nufejla b. Abduluzaa, koji je bio sudija Kurejšijama u njihovim sporovima¹⁴³, zauzimao je istaknuto mjesto u mekanskoj predislamskoj zajednici i aktivno je učestvovao u njenim događajima. Pored poznatog djeda, najčasniji Omerov predak bio je Ka'b b. Luej, koji je bio veoma značajan kod Arapa i po godini njegove smrti računali su vrijeme prije Godine slona.¹⁴⁴ Od svojih predaka pronicljivi i inteligentni Omer naslijedio je ugledno mjesto koje mu je omogućilo da stječe iskustvo, znanje o historiji i životu Arapa, tako da su se njemu obraćali u rješavanju nekih svojih sporova. Ibn Sa'd kaže: "Omer je prije islama sudio u sporovima među Arapima."¹⁴⁵

Omer b. Hattab bio je mudar, rječit, razuman, jak, strpljiv, častan, ubjedljiv, jasnog izražavanja, i bio je jedan od kurejšijskih predstavnika koji su pred drugim plemenima, zbog govorničkih sposobnosti, birani da izriču hvalospjeve svom plemenu i ističu ugled njihove loze.¹⁴⁶ Ibn Dževzi kaže: "Omeru b. Hattabu pripala je čast da bude izaslanik svog naroda. Tako, ako bi došlo do sukoba između Kurejšija i drugog pleme-

¹⁴¹ Vidjeti: Dr. Ali Ahmed el-Hatib, *Umer ibnul-Hattab, hajatuhu, ilmuhu, edebuhu*, str. 153.

¹⁴² Vidjeti: Dr. Muhammed Ahmed Ebu Nasr, *Umer ibnil-Hattab*, str. 17.

¹⁴³ Vidjeti: Dr. Ani, *El-Halifetul-Faruk Umer ibnil-Hattab*, str. 16.

¹⁴⁴ Vidjeti: *Tarihu ibnil-Hajjat*, 1/7, kako navodi dr. Ani, str. 16.

¹⁴⁵ Vidjeti: Dr. Ani, *El-Halifetul-Faruk*, str. 16.

¹⁴⁶ Vidjeti: Dr. Ani, *El-Halifetul-Faruk*, str. 16.

na, njega su slali kao izaslanika, i kada je pred drugim plemenima trebalo istaći ugled kurejšijske loze, Omer ih je zastupao i bili su zadovoljni njegovim predstavljanjem.”¹⁴⁷

Omer je stao u odbranu običaja, vjere i društvenog sistema u kojem su Kurejšije živjeli prije islama i po prirodi je bio iskren, što je dovelo do toga da bude potpuno posvećen odbrani onoga u što vjeruje. Zbog ovakve prirode žestoko je branio ono u što je vjerovao i na početku objave borio se protiv islama, jer se bojao da nova vjera ne naruši ustaljeni mekanski sistem, koji je Meki dao posebno mjesto među Arapima. U Meki se nalazi Kuća koja se hodočasti i koja je dala Kurejšijama posebno mjesto među Arapima, i zbog koje je Meka bila poznata kao duhovni i materijalni centar. Kaba je bila uzrok procvata Meke i bogatstva njenih prvaka, i zato su se prvaci Meke borili protiv nove vjere, napadajući slabe koji su je prihvatili. Omer je bio jedan od stanovnika Meke koji su najviše napadali potlačene muslimane.¹⁴⁸

Kada bi neka robinja primila islam, Omer bi je udarao sve dok mu od umora bič ne bi ispaao iz ruke, pa bi zastao iscrpljen. Kada bi Ebu Bekr tada prošao i vidio ga kako muči robinju, kupio bi je od njega i oslobodio.¹⁴⁹ Omer je živio u džahilijetu – neznaoštvo, predan tradiciji i običajima, i svoja uvjerenja branio je svom snagom. Zato je, kada je primio islam, spoznao njegovu ljepotu i uvjerio se u ogromne razlike između upute i zablude, kufra i imana, istine i zablude, izgovorio svoju poznatu izreku: “Islam će početi da se postepeno gubi i iščezava kad stasa generacija muslimana koji ne poznaju paganstvo i širk¹⁵⁰.”¹⁵¹

¹⁴⁷ Vidjeti: *Menakibu Umer*, str. 11.

¹⁴⁸ Vidjeti: Abdurrahman eš-Šerkavi, *El-Faruk Umer*, str. 8.

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ U djelu *Medaridžus-salikin* Ibn Kajjim to ovako objašnjava: “To je zato što čovjek kad ne poznaje suštinu paganstva i širka, i ne zna šta je Kur’an u vezi s tim pokudio i zabranio, upast će u to, i čak to smatrati ispravnim i lijepim, i pozivati tome.” Dakle, misli se na znanje i spoznaju širka i paganstva, a ne prakticiranje, pa pokajanje.

¹⁵¹ Vidjeti: *El-Fetava*, 15/36, *Feraidul-kelam lil-hulefail-kiram*, str. 144. (Navedeni citat Omera, radijallahu anhu, spomenuli su šejhul-islam Ibn Tejmijja i njegov učenik Ibn Kajjim, Allah im se smilovao, na nekoliko mjesta u svojim knjigama, ali nisu spomenuli izvod ove predaje, niti ko je bilježi, niti njen lanac prenosilaca. Mnogi od savremenih učenjaka pokušali su pronaći

DRUGA OBLAST: OMEROVO PRIMANJE ISLAMA I HIDŽRA

1. Primanje islama

Prvi zrak imanske svjetlosti dotakao je Omerovo srce u danu kada je vidio kurejšijske žene kako napuštaju svoj grad i kreću na dalek put zbog problema sa kojima su se suočavale. Njegovo je srce omekšalo, savjest ga je počela koriti, te se sažalio na njih i uputio im pokoju lijepu riječ, kojoj se nisu nadale od njega. Ummu Abdullah bint Hantama kazuje: “Kada smo putovali kao muhadžirke u Abesiniju, Omer je prišao i stao kod mene – a prije smo od njega doživljavale samo iskušenja, uznemiravanje i grubost – i rekao: ‘Polazite, o Ummu Abdullah?’ Rekla sam: ‘Da. Tako mi Allaha, ići ćemo po Allahovoj zemlji dok nam Allah ne podari izlaz, jer ste nas uznemiravali i maltretirali.’ Na to Omer reče: ‘Allah bio sa vama!’ U tom trenutku primijetila sam kod njega saosjećanje koje ranije nisam vidjela. Kada se vratio Amir b. Rebia, spomenula sam mu to, na što je on rekao: ‘Kao da se nadaš da će Omer primiti islam?’ ‘Da’, rekoh, a on mi reče: ‘Prije će islam primiti Hattabov magarac nego on.’”¹⁵²

Omer je bio pod jakim utiskom onoga što je vidio i osjetio je tjeskobu u prsima kada je postalo očigledno kakvo iskušenje trpe sljedbenici nove vjere, ali su uprkos tome postojani, i zapitao se u čemu je tajna te nadnaravne snage. Osjetio je tugu, bol je obuzeo njegovo srce¹⁵³, i malo poslije ovog događaja primio je islam sebebom dove Allahovog Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*. To je bio osnovni uzrok njegovog

ovu predaju u hadiskim i historijskim djelima, ali bezuspješno. Prema tome, Allah najbolje zna njenu vjerodostojnost i autentičnost. op. rec.)

¹⁵² Vidjeti: Ibn Hišam, *Es-Sira*, 1/216; Ahmed, *Fadailus-sahaba*, 1/341, sa dobrim senedom.

¹⁵³ Vidjeti: *El-Faruk Umer*, str. 9.